

Asia: VN/13749/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu arvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

Vihdillä ei lausuttavaa kohtaan 1

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Vihdin näkemyksen mukaan hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat mittavat, mutta julkisen talouden kokonaistilanne huomioon ottaen ymmärrettävät. Säästöjen kohdentaminen laskennallisten määräytymistekijöiden kautta on periaatteellisesti oikea ja johdonmukainen ratkaisu. Tämä tulee toiminnan ja talouden ennustettavuutta

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella. Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta

yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Vihdin näkemyksen mukaan säästöjen kohdennus hyvinvointialueille rahoituksen määräytymistekijöitä on perusteltua ja loogista. Kohdennustapa tukee hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ennustettavuutta ja kannustavuutta.

Sen sijaan kompensointi vähentämällä asukasperusteista osuutta ja lisäämällä palvelutarpeen rahoitusosuutta, on keinotekoinen ja vahingollinen tapa siirtää rahoitusta pois kasvavilta alueilta. Tämän kaltainen aluepoliittinen menettely heikentää luottamusta rahoitusmallin ennustettavuuteen ja kannustavuuteen. Menettelytapa myös vaikeuttaa kasvavien alueiden mahdollisuuksia vastata väestönkasvusta, monimuotoistumisesta ja palvelutarpeen lisääntymisestä johtuviin rakenteellisiin haasteisiin.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertomien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Tarvetekijöiden ja niiden kertomien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Vihdin kunnan näkemyksen mukaan esitetyt palvelutarvemallin päivitykset ovat valikoivia ja tarkoituksenhakuisia. Ne eivät perustu THL:n tuoreeseen tutkimusnäyttöön, vaan muodostavat kokonaisuuden, jossa rahoitusta siirtyisi pois talouttaan tasapainottaneilta ja kasvavilta alueilta keinotekoisin perustein.

THL julkaisi elokuussa 2025 päivityksen sote-rahoituksen tarvevakiointimalliin, jossa esitetyt kertoimet ennustavat palvelutarvetta ja kustannuksia selvästi nykyistä mallia paremmin. THL:n mallin mukaiset tarvekertoimet lisäisivät Uudenmaan kasvuseutujen rahoitusta, koska ne huomioivat paremmin todellisen palvelutarpeen, väestörakenteen muutokset ja kustannustason. Hallituksen esityksessä THL:n tutkimustieto jätetään käyttämättä. Sen sijaan

tarvetekijöitä muutetaan rajatusti tavalla, joka kääntää vaikutussuunnan negatiiviseksi kasvaville alueille. Rahoitusmallia tulisi kehittää pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja tutkittuun tietoon perustuen, ei aluepoliittisista lähtökohdista.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Vihdin kunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoitus perustuu mahdollisimman tarkkaan tietoon. Valtiovarainministeriöllä pitää olla mahdollisuus havainnoida ja poistaa virheiden vaikutus rahoituslaskelmissa.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Vihdillä ei ole lausuttavaa kohtaan 6.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasauksen porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasauksen määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

Vihdin kunnalla ei ole lausuttavaa kohtaan 7

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen

järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Vihdin kunnan näkemyksen mukaan siirtymätasauksiin kohdistettavassa säästötoimenpiteessä on merkittäviä ongelmia. Ongelmallista siirtymätasauksia koskevassa säästötoimenpiteessä on sen kohdentaminen vain osalle hyvinvointialueista, sekä se että kohdentamisperuste on asukasluku eikä hyvinvointialueen saama rahoitus.

Ehdotettu säästö kohdennettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuun ottamatta osaa niistä alueista, jotka saavat siirtymätasauslisää. Tämä johtaa siihen, että osa alueista vapautuu säästövelvoitteesta kokonaan samalla, kun muut joutuvat kantamaan säästövastuun täysimääräisenä.

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Vihdin kunnalla ei ole lausuttavaa kohtaan 9.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Vihdin kunnalla ei ole lausuttavaa kohtaan 10.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Vihdin kunnan näkemys hallituksen esitysluonnoksesta (kohta 11):

Hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksen muutoksiksi on haitallinen. Se rankaisee tehdyistä säästöistä ja romuttaa näin luottamuksen, johon hyvinvointialueiden kyky tasapainottaa talouttaan on perustunut.

Hallituksen esitys sisältää kaksi merkittävää muutosta hyvinvointialueiden rahoitukseen:

ensinnäkin hallitusohjelman mukaisen 390 m€ säästön hyvinvointialueille ja toisekseen merkittävän rahoituksen siirron pääosin Uudeltamaalta muualle maahan.

Hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat suuret, mutta ymmärrettävät ja niiden kohdennus alueille on pääosin tehty hyväksyttävästi, eli rahoituksen suhteessa. Rahoituksen siirto alueiden välillä on sen sijaan tarkoituksenhakuinen, perusteluiltaan heikko ja vaikutuksiltaan haitallinen: se rankaisee talouttaan kuntoon saattaneita alueita ja vie uskottavuuden rahoitusmallin objektiivisuuteen.

Eniten muutoksista kärsivät Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ja Helsinki. Uudellemaalle kohdistetaan kolminkertaiset säästöt muuhun maahan verrattuna (-3% vs. -1%). Länsi-Uudenmaan rahoitus on ennen näitä leikkauksia jo maan alhaisin. Rahoituksen vaihtelee alueittain Länsi-Uudenmaan 4052 eurosta Etelä-Savon 6055 euroon. Leikkaukset sen sijaan kohdistuvat nurinkurisesti eniten niille alueille, joilla rahoitus on alhaisin. Länsi-Uudenmaalle esitetty leikkaus on 103 euroa ja Etelä-Savolle 31 euroa asukasta kohden. Erot ovat prosentuaalisesti vielä hurjemmat: Länsi-Uudellamaalla 2,6 %:a ja Etelä-Savossa 0,5 %.

Matala rahoitus yhdistettynä maan karkivauhtia kasvavaan palvelutarpeeseen haastaa johtamisen. Länsi-Uusimaa on nopeammin ikääntyviä alueita: väestöennusteiden mukaan 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa yli 1200 asukkaalla vuosittain. Tämä kehitys jatkuu aina 2040 vuoteen asti. Toinen merkittävä palvelutarpeeseen vaikuttava tekijä on väestön monimuotoistuminen: alueen asukkaista jo 16 % puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Alueen noin 1 % vuosittainen

väestönkasvu tulee lähes yksinomaan vieraskielisen väestön kasvusta. Hyvinvointialueiden talouden eriytyminen ei ole rakenteellista vaan keskeisesti talouden tasapainotuksen onnistumiseen tai nopeuteen liittyvää. Siksi rahoitusjärjestelmään ei saa tehdä pysyviä rakenteellisia muutoksia vaan heikossa tilanteessa olevia alueita tulee auttaa väliaikaisin toimin. Näitä ovat lisääika alijäämien kattamiseen, arviointimenettelyt ja lisärahoitus. Tarvetekijöihin esitettävät poliittiset muutokset tulee hylätä. Muutoksia ei tule tehdä lainkaan tai vaihtoehtoisesti tulee tehdä THL:n esittämät muutokset.

Väätäinen Taru

Vihdin kunta - Vihdin kunnanhallitus 9.3.2026 § 71